

Quan ho podrem explicar tot?

/Carles Gorini/

No ho podem explicar tot. Ni tan sols ho pot fer la ciència, que per avançar sovint en té prou amb correlacions. Tanmateix, és necessari precisar la frontera entre l'una i l'altra, entre l'explicació i la correlació. I és feina dels filòsofs.

L'home és conscient que li cal menjar per viure. Des de sempre ha establert una correlació entre l'aliment que ingeria i el vigor del seu cos. Però no ha estat fins temps recents que ha comprès, que ha pogut explicar, per què els aliments produeixen un efecte nutritiu en l'organisme. El progrés en el coneixement de les propietats físiques de les diverses formes d'energia semblava que ens havia de proporcionar explicaci-

ons per a tots els fenòmens. Però els filòsofs ens adverteixen que encara queda camí per recórrer, perquè si qualsevol entitat empírica, sigui objecte, propietat o procés, no és sinó una entitat física o bé una entitat metafísicament determinada per entitats físiques (ells en diuen *fisicisme*), susceptible de ser explicada, es presenta el problema que, allò que és físic, hauria de ser intersubjectiu i, per tant, accedit i conegut per diferents subjectes, la qual cosa, de moment, no sembla que sempre es compleixi. I si no, penso, per exemple, com us faig entendre el gust de la salsa australiana *vegemita* si no l'heu tastada, tot i que estic segur que mentre us ho explico comprendríeu que alimenta.

No puc saber com et sents tu

Com adverteix David Pineda, professor de filosofia a la UdG i investigador del grup LOGOS de filosofia de la ment i del llenguatge, «qualsevol explicació del contingut fenomenològic d'un estat mental sembla que s'ha de fer en termes fenomenològics i esperar que la persona en qüestió hagi experimentat l'estat fenomenològic». És a dir, que de manera contrària al que caldria preveure en la tesi *fisicista*, de moment, cap explicació física aconsegueix mostrar la fenomenologia perquè l'única manera de percebre-la és patir-la. Ara bé, el filòsof adverteix que en la història del pensament hi ha hagut barreres que han estat superades i, aquesta, pot ser una més. Proposa Descartes com a exemple, perquè el francès no podia concebre que res físic pogués pensar. En canvi, avui dia, ningú no s'atreveiria a fer una afirmació semblant, perquè hem vist com un ordinador –un element merament físic– ha estat capaç de vèncer el millor escaquista del món. També, a mitjan segle XIX, els *vitalistes* estimaven impossible obtenir una explicació de la vida a partir d'elements inorgànics –no vius. En canvi, l'avanç en el coneixement de la genètica ens ha permès explicar la vida a partir d'elements inorgànics. «Hi ha exemples que ens donen a entendre que el que semblava impossible fa unes dècades ha passat a tenir una explicació i, per tant, hi ha pensadors que consideren que amb la fenomenologia no és pot descartar que passi quelcom semblant», explica Pineda.

Explicacions versus correlacions en l'avanç de la ciència

I és precisament el progrés el que obre un altre interrogant, que és el de comprendre com avança el coneixement i, amb més detall, la ciència, que ho fa malgrat que una part important del coneixement científic no té encara una explicació. «M'he trobat, en alguna conferència, amb científics que no consideren un problema l'absència d'una explicació perquè en fan prou amb una correlació». Pineda fa referència a una qüestió que té molt present, perquè malgrat que no representa un fre per a la ciència, des d'una perspectiva filosòfica, l'argumentació correlacional no és satisfactòria. Explica un cas per entendre'n la fragilitat, el d'unes amebes que necessiten les aigües septentrionals pobres en oxigen per viure, perquè és on troben l'aliment. Són massa simples per disposar de la capacitat d'analitzar el líquid que les conté, però prou especialitzades per detectar el nord magnètic. Les amebes, doncs, neden sempre cap al nord. El que passa és que, si se n'allibera un grup a l'hemisferi sud, com que només detecten el nord magnètic, hi neden, i aleshores es dirigeixen cap als tròpics i moren. Sobreviuen, doncs, gràcies al fet que exploten la correlació entre el nord magnètic i les aigües pobres en oxigen, és a dir, amb l'aliment. L'exemple va bé per demostrar el punt flac de les correlacions, que sovint estan sotmeses al context i, de vegades, resulten fràgils. «Si ets un filòsof, encara que la correlació sigui perfecta, t'adones que falta alguna cosa i, des d'una perspectiva filosòfica, que no

“Hi ha exemples que ens donen a entendre que el que semblava impossible fa unes dècades ha passat a tenir una explicació.”

“Hi ha científics que no consideren un problema l'absència d'una explicació perquè en fan prou amb una correlació.”

té la mateixa perspectiva que la ciència, t'adones que no n'hi ha prou.» La causa de la manifestació rau en el fet que l'explicació és més que la correlació, perquè no descriu la causa de l'efecte, sinó com la causa produeix l'efecte. «L'explanans t'ha de permetre entendre l'explanandum», puntualitza.

Tanmateix, les explicacions potser mai no seran completes, perquè –encara un darrer exemple– malgrat el que avui sabem del funcionament del cervell humà, de l'ull, de la llum i del color, encara que li donem totes les explicacions que tenim a un cec de naixement, no podrem fer-li entendre com veiem, els que el veiem, el color vermell.

Filosofia per a la ciència

Filòsofs de la Universitat de Girona col·laboren en Perspectival Thought and Fact amb el projecte La naturalització de la subjectivitat. David Pineda, Joan Pagès, Josep Lluís Prades i Jörg Zimmer defensen i resolen diversos problemes d'integració del fisicisme, que vol ser una tesi avalada per la ciència del nostre temps. Es tracta d'un dels dos projectes finançats pel programa d'ajuts Consolider Ingenio de l'MCINN que pertanyen a l'àmbit de les humanitats.